

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТАВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Лекція 7

1. Поняття та кримінально-правова характеристика зґвалтування.
2. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом.
 3. Примушування до вступу в статевий зв'язок.
4. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості:
аналіз юридичних складів злочину.
5. Розбещення неповнолітніх: аналіз юридичних складів злочину.

1. Поняття та кримінально-правова характеристика зґвалтування (ст.152 КК)

Кримінальне право має об'єктом охорони, поряд із іншими благами, також і статеву свободу громадян. Одним із способів охорони вказаних благ людини є встановлення в кримінальному законодавстві відповідальності за посягання на статеву свободу та статеву недоторканість особи.

Розділ IV КК України передбачає вичерпний перелік злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Статеві відносини між людьми належать до найбільш інтимної сфери життя, складаючи її невід'ємну частину. Регулюються ці відносини нормами людської моралі, та в певних випадках нормами сімейного права.

«Статеві злочини» мають значну суспільну небезпечність, оскільки можуть бути поєднані з вчиненням умисних вбивств, спричиненням тяжких тілесних ушкоджень, хуліганства, тощо.

Згвалтування - це статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи (ч. 1 ст. 152 КК).

Для відповідальності за ст. 152 КК достатньо, щоб статеві зносини супроводжувались хоча б однією з вищезазначених ознак.

Фізичне насильство - це фізичне подолання очікуваного чи можливого опору потерпілої особи, що обумовлено її небажанням вступати в статевий зв'язок

Під погрозою, що застосовується як спосіб подолання опору потерпілої особи, необхідно розуміти її залякування висловлюваннями, жестами чи іншими діями про застосування фізичного насильства до самої потерпілої особи чи до її родичів

Згвалтування необхідно визнавати вчиненим з використанням безпорадного стану потерпілої особи в тих випадках, коли вона за своїм фізичним або психічним станом (малолітній вік, фізичні вади, розлад душевної діяльності, тощо) не могла розуміти характеру і значення вчинюваних з нею дії або не могла чинити опір винному, який міг і повинен був усвідомлювати, що потерпіла особа знаходиться саме у такому стані

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗГВАЛТУВАННЯ

Основним об'єктом цих злочинів виступає право на свободу статевого життя людини

З об'єктивної сторони злочин вчиняється шляхом активних дій, а саме:

- із застосуванням фізичного насильства;
- із погрозами застосування фізичного насильства;
- з використанням безпорадного стану потерпілої особи

Застосування фізичного насильства може мати діапазон від утримання силою потерпілої особи до позбавлення життя.

Погроза застосування фізичного насильства повинна сприйматися як реальна виходячи з обстановки, що склалася.

Для визнання зґвалтування вчиненим із використанням безпорадного стану потерпілої особи внаслідок вживання алкогольних чи наркотичних засобів або дії на організм отруйних та інших сильнодіючих речовин не має значення, чи винний призвів потерпілу особу до такого стану, чи вона знаходилась у безпорадному стані незалежно від його дій.

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗГВАЛТУВАННЯ

Суб'єктом зґвалтування є фізична осудна особа чоловічої чи жіночої статі, яка досягла 14 років

Суб'єктивна сторона зґвалтування характеризується виключно прямим умислом.

Мотиви вчинення цього злочину можуть бути різноманітними (задоволення статевої пристрасті, помста, бажання принизити потерпілу особу, хуліганські спонукання тощо) та не впливають на кваліфікацію вчиненого діяння

Кваліфікуючі ознаки зґвалтування передбачені у ч. 2-4 ст. 152 КК

Зґвалтування, вчинене повторно, має місце, коли його вчинила особа, яка раніше вже вчинила зґвалтування (злочин, передбачений ст. 152). У разі вчинення зґвалтування особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтями 153-155, за який вона не була засуджена, дії винного треба кваліфікувати за сукупністю злочинів за ч. 2 ст. 152 (при відсутності обтяжуючих обставин, що передбачені ч. ч. 3 або 4) та відповідною частиною ст. ст. 153, 154 або 155

Зґвалтування, вчинене групою осіб, має місце тоді, коли група з двох або більше осіб співвиконавців діє узгоджено з метою вчинення насильницького статевого акту з однією або декількома потерпілими особами. Група осіб відсутня, якщо декілька суб'єктів ґвалтують одну потерпілу особу, однак не узгоджують при цьому свої дії і не сприяють один одному.

Кваліфікуючі ознаки: вчинення зґвалтування відносно неповнолітньої чи малолітньої особи. **Неповнолітніми є особи віком до 18 років, а малолітніми - особи, яким на момент вчинення злочину не виповнилось 14 років.** Неповнолітній або малолітній вік потерпілої особи не може обтяжувати кримінальну відповідальність за зґвалтування, якщо буде доведено, що винний сумлінно помилявся щодо фактичного віку потерпілої особи

Особливо тяжкими наслідками можуть бути визнані смерть або самогубство потерпілої особи, втрата будь-якого органу чи його функцій, психічна хвороба або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менше ніж на одну третину, переривання вагітності, зараження вірусом імунодефіциту людини. Особливо тяжкі наслідки — оціночне поняття

2. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст.153 КК)

Під задоволенням статевої пристрасті неприродним способом необхідно розуміти будь-які дії сексуального характеру незалежно від їх гетеро- або гомосексуальної спрямованості (крім природного статевого акту), які здатні задовольнити статеву пристрасть чоловіка або жінки.

Це, зокрема, мужолозтво, лесб'янство, різні форми статевих зносин, які імітують природний статевий акт, садистські дії сексуального характеру, сексуальний мазохізм, при якому задоволення статевої пристрасті винного відбувається в процесі заподіяння потерпілій особі фізичних мордувань.

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ (ст.153 КК)

Об'єкт злочину - статева свобода і статева недоторканість особи; додатковими об'єктами можуть бути здоров'я, воля, честь і гідність. Потерпілими від злочину можуть бути як жінка, так і чоловік

Об'єктивна сторона злочину характеризується задоволенням статевої пристрасті винної особи всупереч волі потерпілої особи, що виражається застосуванням до неї фізичного насильства, погрозами його застосування чи використання безпорадного стану, і проявляється в будь-яких діях сексуального характеру, крім природного статевого акту

Злочин визнається закінченим з моменту початку вчинення дії сексуального характеру, спрямованої на задоволення статевої пристрасті. При цьому не вимагається, щоб сексуальний контакт був завершений у фізіологічному розумінні.

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ (ст. 153 КК)

На відміну від попередньої редакції КК, **суб'єктом злочину є особа чоловічої або жіночої статі** (залежно від змісту вчинюваних дій сексуального характеру), якій виповнилось 14 років. Якщо особа, використовуючи фізичне насильство або погрозу його застосування, бере безпосередню участь у подоланні опору потерпілого або приводить останнього у безпорадний стан і при цьому сама у безпосередній сексуальний контакт з потерпілим не вступає, вона повинна визнаватись співвиконавцем насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Дії такого учасника групи кваліфікуються за ч. 2 ст. 153 КК без посилання на ст. 27 КК.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.

Спеціальна мета – задовольнити статеву пристрасть – відрізняє цей злочин від інших посягань (наприклад, заподіяння тілесних ушкоджень)

3. Примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК)

Примушування до вступу в статевий зв'язок жінки чи чоловіка природним або неприродним способом особою, від якої жінка чи чоловік матеріально чи службово залежні.

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ (ст.154 КК)

Злочин, який розглядається, має двооб'єктний склад:

Основний безпосередній об'єкт
злочину – статева свобода особи

Додатковим факультативним об'єктом
можуть бути право власності, честь і гідність особи

Потерпілим від цього злочину є особа жіночої або чоловічої статі.

Діяння, передбачене ст. 154 КК, сконструйоване **як злочин з формальним складом**, який визнається закінченим з моменту вчинення на волю потерпілої особи психічного тиску у різних формах.

З об'єктивної сторони злочин виражається у примушуванні особи жіночої або чоловічої статі до вступу у статевий зв'язок природним або неприродним способом.

Статевий зв'язок охоплює як одноразові, так і неодноразові статеві контакти незалежно від їх гетеро- або гомосексуальної спрямованості. Якщо потерпіла особа добровільно погоджується на одні форми сексуальних контактів, але заперечує проти інших, її примушування до них за наявності до цього підстав може утворювати об'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 154.

Матеріальна залежність означає, що матеріальна допомога з боку суб'єкта злочину виступає єдиним, основним або істотним джерелом існування потерпілої особи, і позбавлення такої допомоги здатне поставити жінку або чоловіка у скрутне становище. Матеріальна залежність має місце, тоді, коли жінка або чоловік перебувають на повному або частковому утриманні винного, проживають на його житловій площі, а також коли дії винного спроможні іншим чином викликати істотне погіршення матеріального становища потерпілої особи

Службова залежність означає, що:

- а) потерпіла особа є підлеглою винного по роботі;
- б) потерпіла особа підлягає службовому контролю з боку винного;
- в) реалізація істотних інтересів потерпілої особи залежить від поведінки винного по службі

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ (ст. 154 КК)

Суб'єкт злочину є спеціальним - це особа жіночої або чоловічої статі, якій виповнилось 16 років і від якої жінка або чоловік матеріально чи службово залежні

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом: суб'єкт усвідомлював, що використовуючи зазначені форми впливу, він домагається вступу жінки або чоловіка у статевий зв'язок з винною особою

Кваліфікуючими ознаками злочину є погроза:

- 1) знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої (потерпілого), чи її (його) близьких родичів;
- 2) розголошення відомостей, які ганьблять її (його) чи близьких родичів (ч. 2 ст. 154 КК).

4. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості:
аналіз юридичних складів злочину (ст.155 КК)

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ (ст.155 КК)

Основний безпосередній об'єкт цього злочину - це статеві недоторканість особи, яка забезпечує нормальний фізичний, психічний і соціальний розвиток неповнолітніх. Додатковим факультативним об'єктом може виступати здоров'я особи

З об'єктивної сторони злочин полягає у вчиненні природного статевого акту з особою, яка не досягла статевої зрілості. Статеві відносини не поєднуються із застосуванням фізичного насильства, погрозою його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи. Стать винного завжди протилежна статі потерпілої особи

Потерпілим від злочину може бути особа жіночої або чоловічої статі, яка не досягла статевої зрілості. Стан статевої зрілості є біологічним поняттям, і не стосується соціальних факторів. Питання про досягнення потерпілим від злочину, передбаченого ст. 155, статевої зрілості вирішується у кожному конкретному випадку на підставі висновку судово-медичної експертизи.

Злочин визнається закінченим з початку вчинення хоча б одного статевого акту.

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ (ст.155 КК)

Суб'єктом злочину може бути особа чоловічої або жіночої статі, якій виповнилось 16 років

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Психічне ставлення до стану статевої зрілості потерпілої особи може бути і необережним - коли винний знав або допускав, що потерпіла особа не досягла статевої зрілості, або коли він міг і повинен був це передбачати

Кваліфікуючими ознаками складу злочину, передбаченого ст. 155 КК визнаються:

- 1)вчинення його батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього;
- 2)спричинення безплідності чи інших тяжких наслідків.

5. Розбещення неповнолітніх: аналіз юридичних складів злочину (ст.156 КК)

Розбещення неповнолітніх - вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку.

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ (ст.156 КК)

Об'єктом цього злочину є статева недоторканість, яка забезпечує нормальний фізичний, психічний і соціальний розвиток неповнолітніх

З об'єктивної сторони злочин виражається у вчиненні розпусних дій сексуального характеру, здатних викликати фізичне і моральне розбещення неповнолітніх

Потерпілим виступає особа чоловічої або жіночої статі, яка не досягла 16-річного віку. Для кваліфікації діяння за ст. 156 КК не має значення, чи досягла потерпіла особа статевої зрілості, хто був ініціатором вчинення розпусних дій, а також характеристика потерпілої особи (попереднє ведення статевого життя, наявність сексуального досвіду тощо).

Згода потерпілої особи на вчинення розпусних дій на кримінально-правову оцінку дій не впливає.

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ (ст.156 КК)

Суб'єктом злочину виступає особа чоловічої або жіночої статі, яка досягла 16-річного віку. Винний і потерпілий можуть бути особами як однієї, так і різної статі

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Ставлення винного щодо віку потерпілої особи може бути як умисним, так і необережним. У разі сумлінної помилки особи щодо віку потерпілого відповідальність за ст. 156 КК виключається

Мотиви цього злочину не впливають на його кваліфікацію. Винний може керуватись не лише сексуальними, а й іншими спонуканнями (помста близьким, наступне втягнення у проституцію тощо)

Кваліфікуючими ознаками цього злочину є вчинення розпусних дій:

1) щодо малолітньої особи;

2) батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього.

Розпусні дії щодо особи, яка не досягла 16-річного віку, можуть відбуватися як за її згодою, так і з застосуванням до неї фізичної сили з метою примушення її до вчинення певних дій сексуального характеру.

Якщо розпусним діям передували або вони супроводжувалися нанесенням побоїв чи мордуванням, тілесними ушкодженнями або погрозою вбивством, вчинене потрібно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених статтею 156 і статтями 125, 126, 121, 122 чи 129 КК.

Дякую за увагу !)